

Стан і проблеми реформування юридичної освіти в Україні: виклики ХХІ століття

Автор: Володимир Сущенко,
кандидат юридичних наук, доцент
Національного університету
"Києво-Могилянська академія",
заслужений юрист України

«Існує лише три професії, представники яких удостоєні носити мантию: священик, суддя і вчений.

Мантия символізує те, що її носії наділені зрілістю розуму, незалежністю суджень і відповідальністю перед власною совістю та Богом.

Це означає внутрішню незалежність усіх цих трьох професій: їхній обов'язок – бути останніми, хто дозволить собі діяти примусово і піддаватися тискові ззовні.»

(Генрі Розовскі. Університет. Посібник для власника)

Результати аналізу стану юридичної освіти і науки України, що були презентовані на Всеукраїнських науково-практичних конференціях в Алушті (3-5 червня 2010р.) і у Львові (20-23 жовтня 2011р.)

- Щорічний середньозважений показник конкурсу абітурієнтів: **3-15 осіб** на одне ліцензоване місце (в залежності від ВНЗ і регіону)
- Щорічний ліцензований обсяг набору: **70-73** тисячі місць
- Щорічний випуск юристів-фахівців з повною вищою освітою: **30-35** тисяч.
- Обсяг випускників ВНЗ за останні 20 років становить **600-700** тисяч юристів.

Навчальне навантаження студентів - правників

- Обов'язкові загальноуніверситетські дисципліни – 27 (20 % загального обсягу навчальних годин бакалаврської програми).
- Шість професійно-орієнтованих циклів, що складаються з 60 обов'язкових навчальних дисциплін (для студентів інших спеціальностей лише 30-40 дисциплін).
- Два-три професійно-орієнтованих цикла, що складаються з 20-30 вибірових навчальних дисциплін на Магістерській програмі з правознавства.

Сучасні проблеми юридичної практики та освіти

- *Успадкування* всіх недоліків ідеології тоталітарного (більшовицького) режиму радянського періоду, коли інтереси держави мали пріоритетне значення у житті суспільства, що призвело до спотворення загальнолюдських цінностей, прав і свобод кожної людини.
- *Низький рівень* правової культури і правових традицій в суспільстві, що сформував правовий нігілізм у переважній частині населення, недовіру до правових інституцій держави та й до самих юристів.
- *Формування* обвинувальної правової свідомості значної частини правничої спільноти.

➤ *Різка зміна* форми економічних відносин, до якої суспільство не було готове ні психологічно ні інформативно, що призвело до розшарування суспільства за фінансово-матеріальними ознаками та спотворення уяви про роль матеріальних, моральних і культурних цінностей у житті людини.

- *Відсутність* політичної та економічної стабільності в управлінні державою, вкрай грубими помилками і недоліками у кадровій політиці в сферах: державного управління, у судовій гілці влади, прокуратурі та спеціальних органах підтримання та охорони правопорядку.
- *Законсервованість* системи вищої юридичної освіти на тлі різкого підвищення попиту на правничі послуги та перебільшення у суспільстві значення і ролі (престижності) правничої професії у нових умовах функціонування нової Української держави.

Виклики для університетської юридичної освіти України у першій половині ХХІ ст.

- *По-перше*, цілісне, системне й органічне поєднання університетської освіти, основним завданням якої має стати формування сучасно розвинутої Особистості, здатної до ефективної самореалізації своїх здібностей і талантів, з якісною професійною підготовкою фахівців-правознавців.

- *По-друге,* врахування в навчальних програмах університетів України світових і європейських процесів глобалізації суспільних відносин включно з бурхливим розвитком ІТ-технологій, не втрачаючи при цьому національно-культурної ідентичності народу, та втілення у навчальний процес інноваційних освітянських методик.

- *По-третє,* реформування структури та інституційного функціонування правової системи держави на основі сучасних правничих світоглядних підходів, різкого підвищення рівня правової культури, професійної відповідальності та організаційного єднання правничої спільноти України.

Зарубіжний досвід набуття правничої освіти (етапи)

Перший етап:

- 1) гуманітарна, природнича, технічна освіта (коледж)
- 2) відносно короткотривала (2-3 роки)
робота в різних сферах життя
- 3) свідомий вибір абітурієнтом університетської правничої освіти

Другий етап:

- 1) ВСТУП на правничий факультет університету, отримання базової (бакалаврської) освіти (3-4 роки)
- 2) СТАЖУВАННЯ(1-3 роки, в залежності від країни) за юридичною професією в органах влади та управління або ж в юридичній Компанії (Фірмі);
- 3) ПРОДОВЖЕННЯ НАВЧАННЯ в університеті (1-2 роки) з метою підготовки до складання професійного іспиту на право займатися юридичною практикою;
- 4) СКЛАДАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ІСПИТУ (отримання диплому юриста) і професійного іспиту;
- 5) СКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІСПИТУ і початок правничої кар`єри

- Підготовка юриста-практика триває, як правило, **6-8-10** років
- Регулярне і систематичне – **ОДИН** раз на кожні **3-5** років - підвищення кваліфікації практикуючого юриста на базі правничих шкіл університетів або ж спеціалізованих навчальних закладів
- Без проходження підвищення кваліфікації якого немає сенсу думати щодо просування сходами службової кар'єри або підвищення зарплати.

Окремого аналізу потребує віковий ценз студентів-правників та представників окремих правничих професій:

- Сьогодні вік студентів-першокурсників становить **17-18** років, а правнича кар`єра починається у **22-23** роки і лише у суддів - в **25** років
- У більшості інших країн Європи та Америки правнича кар`єра юриста розпочинається у **28-30** років з набуттям достатнього життєвого досвіду
- Професійними суддями в інших країнах світу стають у віці юристи у **35-40** років і старше

**Пропонується
5 рівнів
підготовки юристів
у правничих школах
університетів України...**

➤ **Перший – бакалаврська освіта**

за гуманітарним спрямуванням протягом **2-3** навчальних років, яка б заклала загальні засади розвитку Особистості з точки зору формування світоглядних позицій, розуміння моральних і матеріальних цінностей та психологічної підготовки до можливої в подальшому правничої діяльності.

➤ **Другий – базова підготовка правознавця –**

в Школі (факультеті) права на рівні сучасного спеціаліста протягом 2-3 років, під час якої формуються ґрунтовні теоретичні знання, уміння і навички з філософії і теорії права, конституційного і публічного права, цивільного і кримінального права.

- **Третій – обов'язкове стажування**
за юридичною професією протягом **1-2** років для тих, хто обрав для себе в подальшому шлях практикуючого юриста.
- **Четвертий – продовження навчання**
в університеті протягом **1-2** років з метою отримання поглиблених спеціальних знань з різних галузей права з можливою спеціалізацією та підготовкою до складання професійного іспиту на право займатися юридичною практикою (адвокатською).

➤ П`ятий – складання професійного іспиту.

При цьому, теоретична підготовка може бути скорочена на будь-якому з рівнів за рахунок надання можливості студенту скласти іспити (проходити академічну атестацію) достроково, за умови наявності індивідуального плану навчання.

Таким чином університетська підготовка юриста може тривати 6 – 10 років в залежності від мети навчання. Далі, для юристів-практиків, має відбуватись післядипломна підготовка: регулярне і систематичне підвищення кваліфікації.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ !